

Models de garantia de rendes i escenaris d'implementació al Vallès Occidental

Publicat: Novembre 2018

Un producte de:

Elaborat per:

I l'Àrea de Benestar Social i Educació del Consell Comarcal del Vallès Occidental

I la participació dels professionals del Grup de Treball de Garantia de Rendes:

Ivan Cortés, Secretaria tècnica, i Joana Díez, Cap de zona de Serveis Socials, Ajuntament de Sabadell.
Blai Fernàndez, Cap de Serveis Socials i Salut, Ajuntament de Barberà del Vallès.
Ana Graells i Montserrat Rosaura, Caps de Districte de Serveis Socials, Ajuntament de Terrassa.
Amèlia de Juan, Cap de Gestió d'Informació i Incidència, i Cora Mazo Reina, Cap d'Acció Social, Càritas.
Francesc Hernàndez, Cap del Servei d'Acció Social, Diputació de Barcelona
Mireia Prat, Tècnica d'Ocupació, i Inma Pozo, Tècnica d'Intervenció Social, Creu Roja.
José Antonio Noguera, Director grup investigació GSADI, Universitat Autònoma de Barcelona.
Sergio Porcel, Responsable de l'Àrea de Cohesió Social i Urbana, i Lara Navarro, investigadora de l'Àrea de Cohesió Social i Urbana, Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona.
Sebastià Sarasa, Grup de recerca en demografia, Universitat Pompeu Fabra
Xavier Sarasíbar, Cap de Serveis Socials, Ajuntament de Sant Cugat del Vallès.
Lluís Torrens, Director de Planificació i d'Innovació, Àrea de Drets Socials, Ajuntament de Barcelona.

Assistència tècnica

Amb el suport de:

Consell Comarcal del Vallès Occidental

Carretera N-150 km.15, 08227, Terrassa

9372735354

www.ccvoc.cat

@consellvallesoc

Índex

Introducció	4
1. Renda garantida de ciutadania de Catalunya	5
1.1. Normativa.....	5
<i>Llei 14/2017</i>	5
<i>Algunes consideracions</i>	6
1.2. Desplegament	6
<i>Implementació de la RGC</i>	7
<i>Valoració de les persones perceptores a la comarca</i>	9
<i>Balanç de l'aplicació de la RGC per part de les entitats socials</i>	11
2. Debats, alternatives i escenaris.....	13
2.1. El debat a la comarca.....	13
<i>Jornada de sensibilització</i>	13
<i>Grup de treball</i>	16
2.2. Alternatives i escenaris: tres models de garantia de rendes.....	17
<i>Model 1: RGC</i>	17
<i>Model 2: RGC+</i>	19
<i>Model 3: RBU</i>	25
3. Conclusions i recomanacions	26
<i>Conclusions</i>	26
<i>Recomanacions</i>	27
Bibliografia	30
Annex 1. Metodologia de l'estimació i descripció del supòsits de desplegament de la RGC.	31

Introducció

La Renda garantida de ciutadania de Catalunya (RGC) és el resultat d'una Iniciativa Legislativa Popular (ILP) impulsada el 2012 per un gran nombre d'entitats cíviques, sindicats, partits i moviments socials, amb un amplíssim suport ciutadà. El punt de partida era contrarestar la reforma restrictiva de la Renda Mínima d'Inserció (RMI) que es va implantar l'any 2011, en un moment de forta crisi econòmica i increment sostingut de l'atur de la vulnerabilitat social i la pobresa extrema a Catalunya. Després d'un llarg període de negociacions, la RGC va ser aprovada per unanimitat al Parlament de Catalunya al juliol de 2017.

Els treballs d'estudi desenvolupats per l'Observatori Comarcal del Vallès Occidental durant el 2018 han tingut l'objectiu principal d'analitzar el desplegament de la RGC a la comarca, així com aportar coneixement i impulsar el debat sobre la garantia de rendes, explorant la viabilitat i el cost d'implementar altres models a la comarca. Aquests treballs formen part de les activitats de la **Comissió mixta d'observació permanent de la pobresa i les desigualtats del Vallès Occidental**, que té com a funció principal conèixer, observar, avaluar i innovar en les polítiques públiques portades a terme en aquest àmbit.

En la primer fase es van descriure, exposar i analitzar els diferents models i iniciatives de garantia de rendes que s'han realitzat o s'estan desenvolupant. El resultat van ser dos documents, ambdós publicats a la web del Consell Comarcal: *Guia sobre models de Garantia de Rendes* i el díptic informatiu *10 preguntes freqüents sobre la garantia de rendes*, que va ser lliurat entre els assistents a la jornada de sensibilització realitzada el 2 de març. La guia és un resum bibliogràfic on es presenten les característiques de la RGC de Catalunya i la comparació amb la renda mínima d'inserció anterior, les característiques d'algunes experiències desenvolupades en base a altres models de garantia de rendes i, finalment, s'analitzen les rendes mínimes a la Unió Europea i es comparen amb el sistema de garantia d'ingressos vigent a l'estat.

La segona fase dels treballs s'ha dedicat a la definició de 3 possibles models de garantia de renda i l'estimació del seu impacte al Vallès Occidental, és a dir, de la població potencialment beneficiària i del cost que podrien tenir. La definició dels 3 models s'ha realitzat en el marc del Grup de Treball de Garantia de Rendes, configurat per diferents entitats i professionals experts en aquest àmbit. En paral·lel a les sessions d'aquest grup, també s'han realitzat entrevistes amb agents clau, dos grups de discussió amb persones perceptores de l'antiga RMI i ara de la RGC per conèixer les seves impressions i la valoració que en fan, i també s'ha explotat informació quantitativa provinent de diferents fonts d'informació.

El resultat final d'aquesta segona fase és el present informe que s'estructura en tres grans apartats: breu situació del desplegament de la RGC, debat i alternatives existents presentant i explorant tres models d'intervenció i, finalment, exposició de les principals conclusions i recomanacions a tenir presents.

1. Renda garantida de ciutadania de Catalunya

1.1. Normativa

Llei 14/2017

La Llei 14/2017 de 20 de juliol de la renda garantida de ciutadania estableix la RGC com un dret subjectiu i, per tant, no depenent de la disponibilitat pressupostària¹.

La RGC consta de dues prestacions econòmiques:

- Una prestació garantida, només subjecta al llindar de renda i altres criteris d'elegibilitat que estableix la llei (el seu import depèn del nombre de persones de la unitat familiar, veure taula 1).
- Una prestació complementària d'activació i inserció, condicionada al compromís d'un pla d'inclusió social o d'inserció laboral (150€).

La seva durada és il·limitada, sempre que persisteixi la situació de necessitat. El compromís d'inclusió social o d'inserció laboral es revisarà anualment. Cada dos anys, caldrà renovar la sol·licitud de RGC.

El llindar de renda i l'import de la RGC s'estableixen d'acord amb el percentatge de l'indicador de renda de suficiència de Catalunya (IRSC) que estigui vigent a cada moment i que des de fa uns anys que no s'actualitza. A l'any 2018, l'ingrés pot anar des dels 604€ per a una família d'un adult a 1.112 euros per a una família nombrosa (veure més detall a taula 1).

Taula 1. Desplegament de la llei de RGC

Membres unitat familiar	2017		2018		2019		2020	
	15 de setembre		15 de setembre		15 de setembre		1 d'abril	
	Import	% IRSC	Import	% IRSC	Import	% IRSC	Import	% IRSC
1 adult	564	85%	604	91%	644	97%	664	100%
2 adults	836	126%	896	135%	956	144%	996	150%
3r membre	909	137%	969	146%	1.029	155%	1096	165%
4t membre	982	148%	1.042	157%	1.102	166%	1196	180%
5è membre	1.062	160%	1.122	169%	1.181	178%	1.208	182%

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Departament de Treball, Afers Socials i Família.

En el cas de les famílies monoparentals la quantia seria de 637€ per una llar d'un adult i un fill, de 710€ per un adult i dos fills i de 790€ per un adult i tres fills.

Els principals criteris d'elegibilitat per a percebre la RGC són:

- Edat: majors de 23 anys.
- Empadronament: estar empadronat en un municipi i residir legalment a Catalunya.

¹ Per més detall sobre les característiques de la RGC i altres models de Garantia de Rendes, podeu consultar la Guia bàsica sobre models de garantia de rendes, publicada a l'abril i disponible a la web del Consell Comarcal del Vallès Occidental.

- Residència: tenir residència continuada i efectiva a Catalunya durant els 24 mesos immediatament anteriors a la presentació de la sol·licitud.
- Renda: no superar el llindar de renda establert durant els 6 mesos immediatament anteriors a la presentació de la sol·licitud.

La RGC s'estableix com a la darrera xarxa de protecció social. Per tant, la RGC és subsidiària de tots els ajuts de qualsevol administració, amb les següents consideracions:

- Són compatibles amb la RGC, i no computen com a ingressos per a determinar el llindar econòmic, les prestacions econòmiques, públiques i privades de dependència, de beques escolars de menjador i transport, d'urgència per a evitar desnonaments, de beques públiques per a estudiar (de batxillerat o universitàries), i les que existeixin o es puguin establir amb la finalitat explícita de complementar la RGC.
- Els perceptors d'ajuts i prestacions estatals d'atur i per a l'ocupació i els perceptors de pensions contributives i no contributives de la seguretat social poden demanar un complement que els permeti arribar a la quantia de la RGC vigent.

Algunes consideracions

L'origen de la RGC la trobem en una Iniciativa Legislativa Popular (ILP). La proposta inicial contemplava una cobertura més àmplia i menys condicionada. Tanmateix, en relació a la derogada RMI, la RGC representa sense cap mena de dubte una millora substancial, especialment pel que fa als llindars de renda i la quantia de la prestació, així com la seva garantia com a dret subjectiu no condicionat a disponibilitat pressupostària.

En principi, la RGC hauria de ser compatible i complementària amb les rendes del treball a temps parcial quan els ingressos siguin inferiors al llindar establert. En aquest cas, la prestació econòmica de la RGC seria l'import de la diferència entre les rendes del treball i l'import de la prestació. Tanmateix, aquesta compatibilitat s'anirà desenvolupant fins al 2020, ara mateix, només és compatible per a les famílies monoparentals.

Els perceptors de RGC estan obligats a mantenir-se inscrits com a demandants d'ocupació i acceptar una oferta de treball adequada. Aquesta condició no afecta a les persones amb discapacitat reconeguda i les persones que, segons el SOC i en col·laboració amb els serveis socials locals, no es troben en situació d'incorporar-se al mercat laboral a curt o mitjà termini.

Finalment, cal remarcar que la gestió de la RGC s'ha de perfilar, i en particular, la col·laboració entre el SOC i els serveis locals de tipus social i laboral. Aquesta col·laboració serà important per implementar de manera adequada el compromís d'inclusió social o inserció laboral i acompanyar les sortides del programa cap a l'ocupació.

1.2. Desplegament

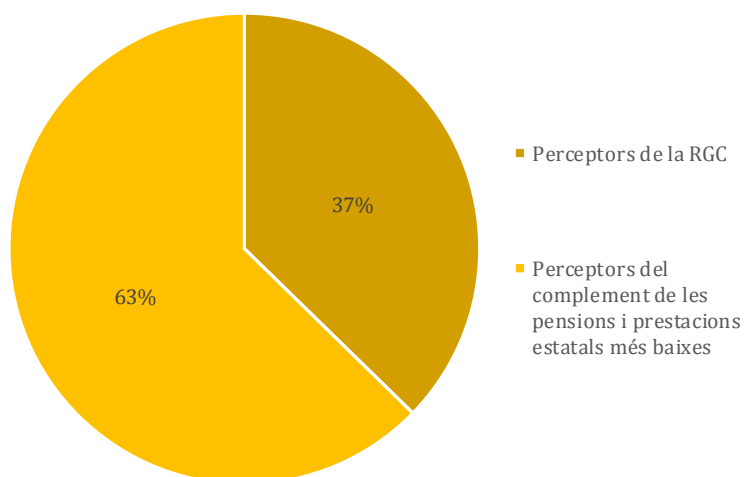
El desplegament de la Llei de la RGC ha patit importants contratemps davant el volum de noves sol·licituds, la no existència d'un reglament i la falta de mitjans. Aquesta situació ha generat crítiques des de l'àmbit social, en especial per la falta de transparència i informació del procés.

A continuació, exposem les dades disponibles que ha publicat la Generalitat pel conjunt de Catalunya, i les que ens ha tramés el propi departament dels municipis de la comarca, l'opinió dels perceptors de la RGC a partir dels grups de discussió realitzats i el posicionament de les entitats socials que recull l'Informe elaborat per la vocalia de Pobresa i el grup de treball de RGC de les Entitats Catalanes d'Acció Social (ECAS).

Implementació de la RGC

Just coincidint amb el primer any d'aplicació de la RGC la Generalitat ha publicat noves dades i informació en relació a la seva implementació, concretament, hi ha 72.728 llars beneficiàries, 27.131 de les quals reben l'RGC mentre que la resta, 45.597, són pensionistes i beneficiaris de les prestacions estatals amb rendes més baixes que reben el complement (veure figura 1).

Figura 1. Distribució expedients vigents de la RGC a Catalunya. Setembre, 2018

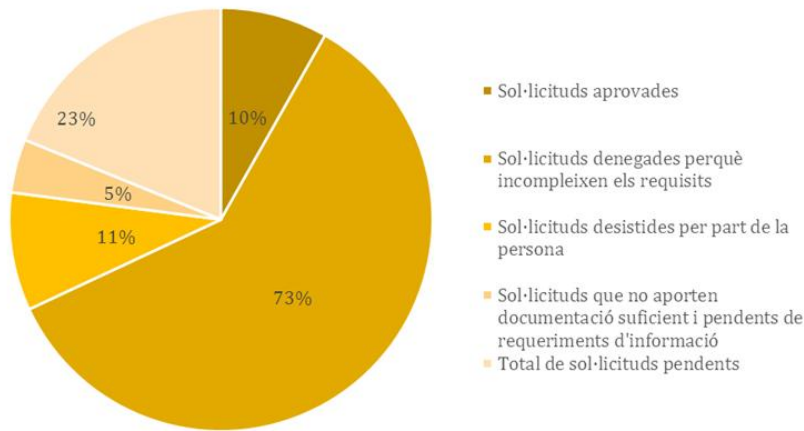

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Departament de Treball, Afers Socials i Família.

D'acord amb les dades disponibles a l'abril de 2018, que ens permet saber el % de beneficiaris segons la seva procedència, sabem que un 56% es tractaven d'expedients de llars perceptors de la RMI i un 40% eren expedients de pensionistes (perceptors del Complement de la Pensió No Contributiva, CPNC o d'altres prestacions estatals molt baixes), i només un 4% eren per a noves llars beneficiàries, que ja són un 10% del total segons les dades actualitzades del setembre.

En relació a les noves sol·licituds realitzades, al setembre de 2018, s'havien registrat un total de 71.270 sol·licituds. Durant aquest primer any d'aplicació, se n'han resolt un 77% del total i resten pendents de valorar el 23%. El resultat és que només un 10% de les sol·licituds presentades s'han resolt de forma favorable (veure figura 2).

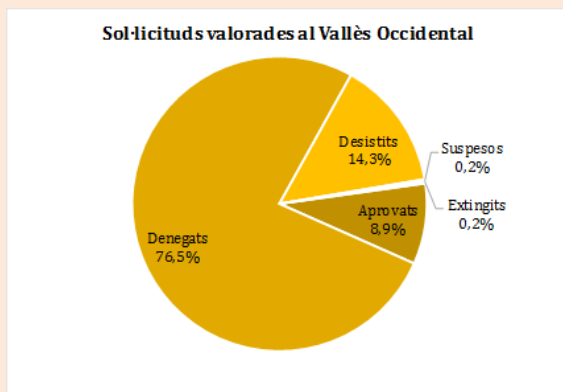
Figura 2. Distribució estat sol·licituds de la RGC a Catalunya. Setembre, 2018

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Departament de Treball, Afers Socials i Família.

Entre el detall de les causes principals de denegació de les persones activables destaquen, per sobre de tot, disposar d'ingressos superiors als líndars que estableix la llei (24%) i les relacionades amb la situació d'ocupació dels potencials perceptors, sigui perquè el titular o beneficiari de la unitat familiar treballa a temps complet (20%) o perquè el titular o beneficiari de la unitat familiar treballa a temps parcial i no és una llar monoparental (13%). D'altra banda, el principal motiu de denegació del complement per a persones no activables i el complement de la PNC són superar els ingressos establerts (63%).

Finalment, és important destacar que la implantació de la Llei ha representat una millora d'un 22% de mitjana per llar en l'import de la prestació dels beneficiaris de l'antiga RMI, i de 107€ a 131€ pels beneficiaris del complement de la pensió no contributiva. Tanmateix, malgrat la RGC és un dret garantit no vinculat a dotació pressupostària, aquesta anualitat 2018 la partida destinada als pressuposts de la Generalitat de Catalunya prové de la pròrroga de la dotació assignada l'any 2017 de l'antiga Renda Mínima d'inserció, 243 milions d'euros (70 milions dels quals anaven destinats a les polítiques actives per l'ocupació associades). A aquesta partida prorrogada cal sumar-hi una aportació addicional de 42,8 milions d'euros al juny de 2018, per al finançament de les aportacions i del personal que exerceix les funcions derivades de la RGC.

A la comarca del Vallès Occidental, un any després de la implementació, hi ha 4.045 d'expedients vigents². El 88% d'aquestes llars beneficiàries ja eren perceptores de l'antiga RMI o pensionistes (complement de la pensió no contributiva, CPNC) i beneficiaris de les prestacions estatals més baixes, mentre que el 12% dels expedients (468) són de nova assignació. Dels nous expedients, el 73% són de perceptors de RGC i el 27% són perceptors de prestacions complementàries.

Fins al mes d'agost de 2018 s'havien registrat 7.093 noves sol·licituds a la comarca, de les quals el 65% eren de RGC mentre que el 35% corresponia a complements a pensions no contributives. Resten un 26% (1.801) de les sol·licituds registrades que estan pendents de valorar. Del total de sol·licituds valorades, el 76% (4.039) han estat denegades, el 14% (753) han estat desistides i només un 9% (468) han estat aprovades.

Valoració de les persones perceptores a la comarca

Per poder comprovar de primera mà com s'estava realitzant el desplegament de la llei de la RGC, es van celebrar dues sessions de grups de discussió amb perceptors de la prestació els dies 5 i 6 de juliol. La primera sessió va tenir lloc a Sabadell i va comptar amb 13 assistents, corresponents a 11 llars beneficiàries. La segona sessió, a Terrassa, va comptar amb 7 assistents. En tots dos casos es va comptar amb la col·laboració dels Serveis Socials d'aquestes ciutats per convocar als participants i organitzar les sessions.

L'objectiu de les trobades era copsar les seves impressions i experiències en relació al desplegament de la RGC, el seu funcionament respecte a l'anterior RMI, així com per debatre sobre els criteris d'atorgament establerts i els aspectes clau que influeixen en els perceptors/es de la RGC.

Tots els participants eren antics perceptors de la RMI, una característica establerta per obtenir les consideracions dels canvis de la RMI a la RGC. En el conjunt dels 2 grups de discussió hi va haver una majoria de dones de diferents edats i nivells d'estudis (incloent estudis superiors) i en menor mesura, homes majors de 45 anys sols o amb fills a càrrec, així mateix hi va haver presència significativa de famílies d'origen immigrant amb fills a càrrec.

A continuació es passen a comentar les principals observacions, experiències i reflexions sorgides en totes dues sessions:

² Veure detall de beneficiaris per municipi a la taula 9 pàgina 23.

Transició a la RGC:

En general, hi ha una valoració positiva de l'increment de l'import que va suposar l'entrada en vigor de la RGC. L'accés a la nova prestació no va plantejar incidències importants, ja que la transició per als perceptors de la RMI és va fer de manera automàtica.

Un aspecte a millorar és la informació que reben els titulars de la RGC per part de les administracions competents, en el moment del canvi de la prestació i especialment en relació al seguiment dels titulars per part dels Serveis Socials.

En quant la gestió de la RGC, els participants van assenyalar problemes de coordinació o inconsistències entre els Serveis Socials municipals i les oficines del Servei d'Ocupació de Catalunya. En alguns casos s'apunta a la manca d'informació dels mateixos professionals sobre el desplegament de la RGC, que s'evidencia en l'absència del Reglament previst a la Llei, i a la sobrecàrrega de treball degut a l'increment de les demandes d'atenció. També es va manifestar que en algunes oficines de Serveis Socials aquestes professionals canviaven massa sovint, dificultant el seguiment dels seus casos.

Alguns dels participants van manifestar el seu desconcert respecte a com s'estan aplicant alguns dels criteris d'incompatibilitat de la prestació així com respecte a l'accés a d'altres recursos a l'abast que podrien complementar la RGC.

Principals problemes detectats:

- **Canvis en les unitat de convivència a la llar.** La separació de la parella pot actuar com un factor desencadenant, entre d'altres, d'una situació de vulnerabilitat. La necessitat d'acreditar aquests canvis en la situació sovint dona lloc a retards en el reconeixement del dret a la prestació. D'altra banda, donada la naturalesa familiar de la prestació, els canvis en la situació de la unitat de convivència dels que ja són perceptors de la prestació generen ansietat, ja que poden suposar la retirada de la RGC.
- **L'habitatge.** La millora de la quantia de les prestacions que ha suposat l'entrada en vigor de la RGC ha coincidit en el temps amb l'increment dels preus de lloguer que absorbeix una part molt important de l'import de la prestació. L'oferta de lloguer social és clarament insuficient i, en molts casos, l'abonament del lloguer va en detriment d'altres necessitats bàsiques, com l'alimentació i el pagament dels subministraments. Sovint la impossibilitat d'assumir el cost del lloguer porta a compartir l'habitatge amb persones alienes a la unitat familiar o en d'altres casos a l'ocupació il·legal.
- **Problemes de salut.** Una de les circumstàncies més generalitzades que es van posar de manifest en ambdues sessions és l'elevada prevalença declarada de problemes de salut, i que afecta tant als titulars de la RGC com a les persones al seu càrrec, que poden arribar a ser molt greus i són determinants de les possibilitats de participació laboral dels perceptors. En alguns casos, aquests problemes han precedit l'accés a la prestació (depressió, alcoholisme, una baixa laboral) però, en la majoria de casos, es tracta de problemes sobrevinguts o agreujats per les situacions de pobresa, precarietat laboral, sensellarisme o infrahabitatge a la que sovint es veuen abocats els perceptors.

Els perceptors de RGC i el mercat de treball:

- **Dificultats per accedir al mercat de treball ordinari.** Alguns dels perceptors es troben en situacions que ja d'entrada dificulten la seva incorporació al mercat de treball (problemes de salut, edats avançades, manca de qualificació).
- **Incompatibilitat de la RGC amb el treball remunerat.** En l'actualitat la RGC només és compatible amb el treball a temps parcial per a les llars monoparentals i per a antics perceptors de la RMI que a 15 de setembre de 2017 l'estaven compatibilitzant amb rendes del treball. La limitació per accedir a una feina remunerada s'estén a la resta de perceptors que conviuen a la llar, ja que l'augment dels ingressos de la llar pot suposar la pèrdua o la reducció en l'import de la prestació. Aquesta situació en relació al treball genera una sensació de bloqueig per molts dels participants entre l'accés a una feina precària i la dependència del sistema de protecció social
- **La no incentivació del treball per als perceptors de la RGC.** Els participants manifesten que gran part de les ofertes de feina a les que tenen accés són contractes de molt curta durada, de dies o setmanes, sovint a temps parcial, que suposarien la interrupció de la prestació per un interval de temps molt curt amb la complicació afegida que implica reactivar la prestació un cop finalitzat el contracte (retard en la comunicació d'altres i baixes, descomptes en la quantia de la prestació, etc.). Molts dels participants havien rebutjat ofertes laborals temporals o precàries a favor de l'estabilitat de rebre la RGC.
- **Els programes d'inserció laboral resulten poc eficaços.** En general la percepció és que l'oferta formativa està molt restringida a poques àrees professionals, sovint poc adequada als perfils dels destinataris. Alguns participants proposen que els cursos de formació per a la ocupació vagin acompanyats de pràctiques remunerades amb compromís de contractació.

Balanç de l'aplicació de la RGC per part de les entitats socials

Al mes de juliol l'ECAS va publicar l'Informe "Aplicació de la renda garantia ciutadana" on presenta el balanç dels primers mesos del desplegament de la llei des del mes de setembre de 2017 al de maig de 2018. Aquest Informe, elaborat per la vocalia de Pobresa i el grup de treball de RGC d'ECAS, pretén ser un recull de les principals incidències patides per les persones sol·licitants de la RGC i identificar les deficiències detectades en la gestió de la prestació. Convé destacar que en molts casos coincideixen amb els aspectes exposats en els grups de discussió comentats anteriorment.

Entre la tipificació d'incidències patides per les persones sol·licitants en el desplegament de la RGC, destaquen tres blocs:

- Ineficiència en la gestió de l'Administració, concretament: lentitud entre la presentació de la sol·licitud i la resolució, demanda de documentació no prevista en la Llei, de documentació que ja està en poder de l'Administració, notificacions

administratives inadequades, manca d'informació del procediment administratiu i que no sempre s'aplica la retroactivitat en el pagament.

- Resolucions negatives. En alguns casos no s'informa de la causa de la denegació.
- Reduccions en la quantia de la RGC. La llei no té en compte els drets individuals de les persones perceptores i sumen com ingrés prestacions que rebi algun altre membre de la família o altres prestacions públiques que no haurien de ser considerades com a tal.

En relació a les incidències detectades en la gestió dels expedients indiquen:

- L'ajut d'habitatge es computa com ingrés de la unitat familiar.
- L'exclusió de la RGC de persones víctimes de violència de gènere, sense sostre i persones amb discapacitats.
- L'exclusió de la RGC de joves provinents de centres tutelars menors de 23 anys.
- La PNC de qualsevol membre de la unitat familiar s'imputa com a ingrés familiar.
- La justificació dels ingressos de la unitat familiar és força complexa i no s'assegura de els resultats estimats siguin objectivables.
- El complement a la inserció es deixa de cobrar si la persona accedeix a un lloc de treball a jornada parcial, en canvi, si el contracte és a jornada completa té dret a cobrar el complement de 150€ durant sis mesos.
- No es reactiva la RGC a la finalització d'un contracte laboral.
- En les famílies monoparentals amb fills a càrrec, la RGC és compatible amb un contracte de feina a temps parcial, però no amb el de jornada completa, que només permet cobrar el complement durant sis mesos.
- La RGC amb itinerari laboral no sempre és adequat a la persona degut a que no tenen en compte les condicions en les que es troba la persona.
- Els receptors de prestacions, pensions, subsidis i ajudes que no superin l'IRSC tenen dret al complement de RGC.
- El procediment massa complex per a sol·licitar la RGC.
- Una gestió dels expedients amb multiplicitat de criteris.

2. Debats, alternatives i escenaris

Els darrers anys les propostes per a garantir un nivell mínim de rendes a la ciutadania ha anat guanyant protagonisme. És un debat rellevant que va sorgir en entorns acadèmics arribant als mitjans de comunicació i, actualment, vigent a l'agenda política. Situa en el primer pla de les polítiques públiques quina societat i estat del benestar volem construir.

Com a part d'aquest debat, la proposta de renda bàsica universal ha anat guanyant força com alternativa a la renda mínima. Tant la renda bàsica com la renda mínima es basen en el dret a rebre una renda suficient per cobrir les necessitats vitals i viure amb dignitat. Assegurar una renda suficient vol dir, en major o menor mesura, passar d'un sistema de protecció davant de la desocupació a un sistema de protecció davant de la manca de recursos. És una política que es fonamenta en termes socials i econòmics: afavoreix la demanda interna, l'ocupació i un desenvolupament econòmic més sòlid i socialment més sostenible.

Ambdós models parteixen del fet que els sistemes de benestar social que es configuren després de la segona guerra mundial, basats en la plena ocupació masculina i el salari decent, no són capaços de donar una resposta adequada a l'increment de la pobresa, en un context de canvis en el sistema productiu (globalització, digitalització), d'atur estructural, d'inestabilitat en l'ocupació i de baixos salaris. Cal remarcar, però, que es tracten de dos models clarament diferents.

2.1. El debat a la comarca

Jornada de sensibilització

Amb la finalitat d'aproximar el debat a la comarca del Vallès Occidental i fomentar la reflexió, el dia 2 de març es va celebrar la jornada *"Cap a un nou model de garantia de rendes. Perspectives i situació actual"*. Aquesta va comptar amb una primera part destinada a reflexionar sobre els models de renda viables i necessaris i com s'han articulats els models vigents de garantia de rendes. I, una segona part, per presentar tres experiències de models de garantia de rendes que s'estan executant actualment.

En la jornada, entre altres ponents (veure programa a la figura 5), van participar dos experts com són Daniel Raventós i Luis Sanzo que van aportar alguns elements interessants sobre la renda universal i sobre les rendes mínimes que es passen a presentar.

Figura 5. Programa de la jornada (2 de març de 2018)

Programa
9:00 Registre i entrega documentació
9.30 Presentació i benvinguda
A càrrec del Sr. Ignasi Giménez Renom, President del Consell Comarcal del Vallès Occidental
10.00 Quin model de garantia de rendes és necessari i viable?
La Renda Bàsica incondicional: raons normatives i tècniques Daniel Raventós , professor de la Facultat d'Economia i Empresa de la UB i president de la Xarxa Renda Bàsica
Factors a considerar en el disseny d'un sistema de garantia de rendes eficaç Luis Sanzo Gonzalez , responsable de l'àrea d'estadística en el departament de Treball i Polítiques Socials del Govern Basc
Evolució i situació dels models actuals de garantia de rendes Maria Caprile , fundadora i directora de NOTUS, cooperativa independent i sense ànim de lucre dedicada a la investigació social aplicada
11.30 Pausa cafè
12:00 Experiències vigents per avançar cap a nous models de garantida de rendes
Projecte pilot B-MINCOME de l'Ajuntament de Barcelona Lluís Torrens , director de Planificació i d'Innovació de l'Àrea de Drets Socials de l'Ajuntament de Barcelona
La Renda Garantida Ciutadana Catalana Josep Vidal , director general d'Economia Social, el Tercer Sector, les Cooperatives i l'Autoempresa del departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya
L'experiència del País Basc Luis Sanzo Gonzalez , responsable de l'àrea d'estadística en el departament de Treball i Polítiques Socials del Govern Basc
13.30 Cloenda

El Daniel Raventós va parlar sobre que és la renda bàsica i que no és la renda bàsica i el perquè ara està tant de moda. A continuació es sintetitzen les seves aportacions principals.

- La renda bàsica és incondicional i universal i ha d'anar deslligada dels subsidis condicionats o d'altres sistemes de garantia de rendes.
- L'exposició mediàtica que darrerament presenta el debat sobre la renda bàsica es deu a:
 - El món ha canviat molt i avui en dia la solució als problemes no passen per la plena ocupació com en dècades anteriors.
 - El fracàs dels subsidis condicionats: la trampa a la pobresa, els costos administratius immensos per regular el sistema i fer complir la normativa, la culpabilització dels receptors lligada a l'estigmatització, i l'estímul al petit frau fiscal.
 - La situació cada cop pitjor de les condicions materials d'existència de gran part de la població.
 - Els diversos informes sobre la mecanització i la robotització que està sortint on s'indiquen que hi ha molts llocs de treball en perill.
 - Per últim, assenyalava l'existència de diversos estudis on es mostra que es pot finançar una renda bàsica.

- La diferència conceptual entre els subsidis i la renda bàsica:
 - Els subsidis intervenen quan el treball assalariat fracassa, reproduint la idea que el treball assalariat dona dignitat i cobreix les necessitats.
 - La renda bàsica entra a qüestionar aquesta idea i passa a dir que el que dona dignitat és tenir la existència material coberta, per tant deslliguen el treball assalariat de l'existència material de la immensa majoria de la població.
- La renda bàsica seria una mesura de política econòmica, però no deixaria de ser només una mesura i que per tant no podria fer front a tots els problemes.

En Luis Sanzo basà la seva intervenció en situar el debat de la política de garantia de rendes des d'un punt de vista de la gestió directa per part de les administracions, plantejant els problemes que detecta en la situació actual. Al quadre següent es sintetitzen les seves aportacions al debat

- Durant la crisi el que ha fracassat ha estat del sistema de protecció basat en el sistema de seguretat social i en les polítiques de protecció a la desocupació i no de les polítiques de garantia de rendes.
- El debat sobre la renda bàsica, segons la seva opinió, es centra entre renda bàsica i seguretat social clàssica on està preocupat perquè aquest no acabi derivant en la implantació de mesures que signifiquin retrocessos en parts del sistema social que han mostrat certa funcionalitat.
- Els perills que poden condicionar el debat com són:
 - La crisi dels valors de solidaritat i suport mutu en el què s'ha basat l'estat de benestar.
 - Els atacs al sistema tradicional de seguretat social, centrats en un panorama de crisi financera, de crisi de finançament de las pensions, etc.
 - Una disposició pressupostària limitada per l'extensió de les polítiques de garantia de rendes.
- En aquest context, indica una sèrie d'errors a evitar:
 - Participar d'un projecte de liquidació del sistema de seguretat social a canvi de la implantació d'una renda bàsica.
 - No considerar en el disseny de les polítiques socials la cobertura dels costos mínims d'accés a l'habitatge i els salaris baixos.
 - El tercer error és la liquidació del sistema de rentes mínimes.
- Proposa el desenvolupament d'una seguretat social no contributiva, en línia del que planteja la renda bàsica on s'inclourien les prestacions per desocupació, tindria tres possibles línies de treball:
 - Prestacions econòmiques a la població de menors.
 - Un ingrés per al suport de projectes personals d'inserció per a persones desocupades que acaben de finalitzar el seu projecte d'educació bàsica i estan en procés d'independitzar-se.
 - Línia d'ajuts per a persones de certa edat que ja estan en una fase post-formativa i que tenen alguna situació d'exclusió social, laboral o econòmica.

Grup de treball

A més de la jornada, el debat territorial també es va vehicular a través de la creació d'un Grup de Treball sobre models de garantia de rendes. Aquest grup ha estat un espai obert a diferents agents i institucions de la comarca i també de fora, a on poder debatre sobre el desplegament de la RGC, veure quins són els aspectes més crítics de la normativa i valorar quines millores serien necessàries i viables.

Aquests dos darrers aspectes, necessitat i viabilitat, són els que han ajudat a definir el model o escenari de Renda de Garantia de Ciutadania Ampliada (RGC+). Aquest model, representa un model avançat de l'actual RGC. La RGC+, com la RGC, es una prestació condicionada a insuficiència de renda (a diferència de la RBU). Per tant, els tres models que s'han exposat i analitzat són:

Figura 6. Síntesi dels 3 models presentats a la 1ª sessió de treball del Grup de Treball

1.	RGC	Renda garantida de ciutadania	Prestació condicionada a insuficiència de renda
2.	RGC+	Renda garantida de ciutadania ampliada	
3.	RBU	Renda bàsica universal	Prestació no condicionada a insuficiència de renda

Font: elaboració pròpia.

El model RGC+ és al que més atenció s'ha prestat en les dues sessions realitzades del Grup de Treball. Concretant, en el seu disseny i característiques i enfocat a donar resposta als principals problemes i mancances de l'actual RGC. Els aspectes a millorar de l'actual RGC que varen tenir més consens son:

- **Incrementar l'import de la prestació a percebre.** Un increment que hauria de venir realitzant una actualització de l'IRSC o calculant el cost de cobrir les necessitats bàsiques de una persona (utilitzant metodologies de pressupostos de referència).
- **Millorar l'escala d'equivalència per dimensió de la llar.** Aquí s'apuntà a reforçar la cobertura per als infants ponderant més la seva presència i millorant la dotació per a famílies monoparentals.
- **Complementar la renda amb altres prestacions.** Aquest és un tema on va existir un gran consens, en especial, al voltant del tema de l'habitatge. En general, es va indicar la necessitat que la dimensió de l'habitatge s'havia de tenir en compte alhora d'establir l'import de la prestació degut a que és una despesa molt important en els pressupost d'una llar. Així doncs, el fet d'haver de fer front al pagament de quotes hipotecàries o de lloguer s'hauria de tenir en compte per introduir un complement.
- **Ampliar la cobertura.** Es va manifestar que seria necessari rebaixar el criteri d'elegibilitat per edat i flexibilitzar el criteri de residència. En relació a l'edat es va considera oportú situar l'edat mínima als 18 anys, amb l'excepció de 16 anys en menors que s'han vist forçats a independitzar-se. En el cas de la residència, es veu oportú flexibilitzar els termes que figuren a la Llei per a residència efectiva i disminuir els mesos de residència a Catalunya per a poder rebre la prestació.

- **Compatibilitat entre prestació i ocupació.** Aquest va ser un altre dels temes que més debat i consens va suscitar. El plantejament va ser que s'havia de garantir un nivell de renda determinat a tothom, si treballant no s'arriba a aquest, era necessari de complementar. Així doncs, si el salari d'un treballador no arriba a l'import de la RGC s'hauria de complementar. Un altre aspecte destacat fou considerar les rendes pel treball com un estímul positiu i no com a penalització; per incentivar i afavorir la inserció de les persones perceptores de renda i evitar la "trampa de la pobresa" i l'economia submergida.

2.2. Alternatives i escenaris: tres models de garantia de rendes

A partir dels tres models de garantida de rendes definits en el grup de treball (figura 6 pàgina 16) es va passar a realitzar una estimació dels seus escenaris d'implementació al Vallès Occidental.

Model 1: RGC

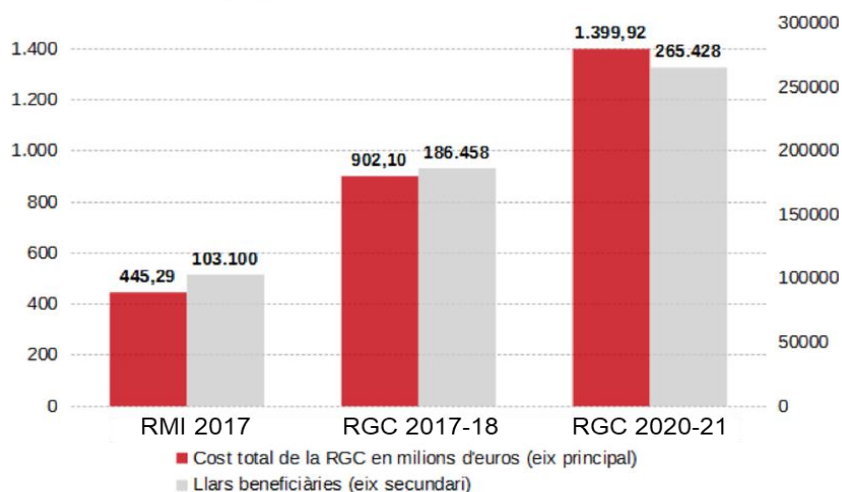
Aquest model és el que estableix la Llei 14/2017 de 20 de juliol (veure normativa a l'apartat 1.1). Tenint en compte la normativa actual, s'ha realitzat una primera estimació del desplegament parcial (2018) i total (2021) de la Llei RGC pel conjunt de Catalunya i la comarcal del Vallès Occidental a partir de les dades disponibles a l'Enquesta de Condicions de Vida (ECV).

Cal dir que el resultat de l'estimació és molt semblant al realitzat per Fusté (veure figura 7) amb dades de l'any 2015 sobre l'esborrany de la Llei RGC. En concret, estima pel conjunt de Catalunya les llars potencialment perceptores i el cost de la prestació en dos moments diferents: el primer any de desplegament (2017-2018) i el final (2020-2021). En aquesta estimació, Fusté només té en compte el criteri d'insuficiència renda (és a dir, no es contempla cap altre requisit d'elegibilitat com ara l'edat, la situació legal pel què fa als immigrants o la situació laboral).

Si comparen les dades de Fusté i les elaborades de nou en el present informe per a la comarca, amb les estimacions fetes per a la Generalitat de Catalunya en el moment d'aprovar la Llei RGC, es constata una estimació més baixa per part de la Generalitat del nombre de perceptors i del cost de la prestació. Segons la Generalitat, a Catalunya la RGC arribarà a 70.000 llars al 2020 i el seu cost anual seria de 500-600 M€ 2017-2020. En canvi, segons les estimacions fetes a partir de l'ECV, hi hauria al voltant de 265.000 llars potencialment perceptores l'any 2020-21 i un cost anual de 1.400 M€ a Catalunya.

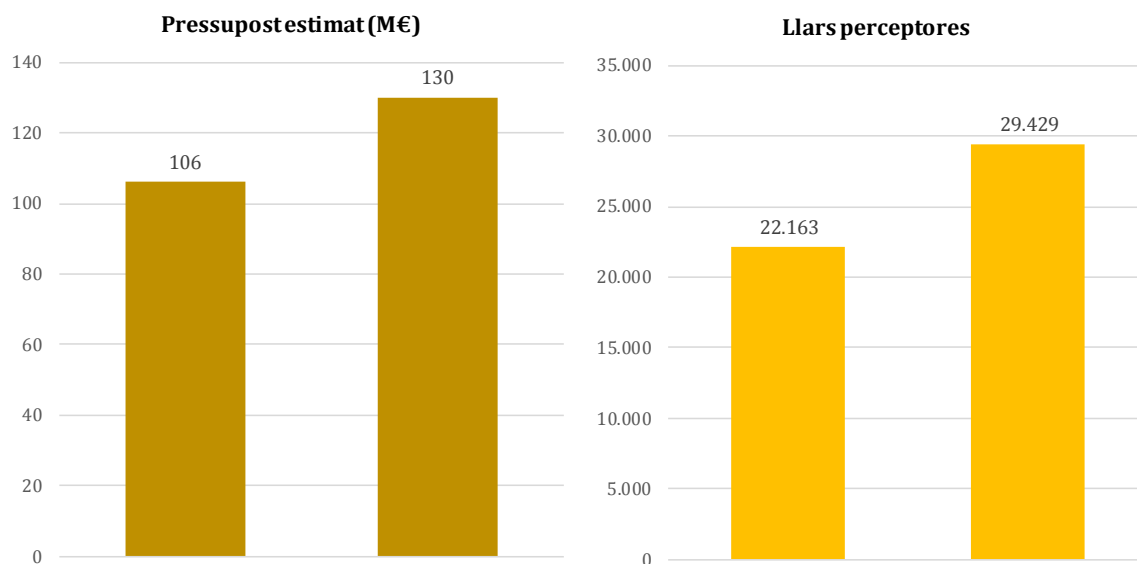
Si extrapolem l'estimació per a la comarca del Vallès Occidental (veure figura 8 i taula 2), un cop la llei estigui completament desplegada, al 2021, hi haurien 29.429 llars potencialment perceptores de la RGC, 7.265 més que el 2018, que suposaran el 8,2% del total de llars de la comarca. El cost de la RGC seria de 106 M€ el 2018 i passaria a 130€ el 2021.

Figura 7. Estimació del desplegament de la RGC a Catalunya

Font: Fusté (2017)

Figura 8. Estimació del desplegament de la RGC al Vallès Occidental

Font: elaboració pròpia a partir de l'ECV

Taula 2. Comparació llars potencialment perceptores de RGC al Vallès Occidental segons fases de desenvolupament

	RGC 2018	RGC 2021 (IRSC 100%)	Dif. RGC 2018-21	% Dif. RGC 2018-21
Pressupost estimat (M€)	106	130	24	18%
Llars perceptores	22.163	29.429	7.265	25%
% Llars perceptores/total	6,7%	8,2%		

Font: elaboració pròpia a partir de l'ECV.

Així doncs, a dia d'avui, si comparem l'estimació de les llars potencialment beneficiàries a la comarca segons l'Enquesta de condicions de vida per a l'any 2018, un total de 22.163, amb les dades disponibles de prestacions vigents de l'actual RGC, que serien 4.045, ens trobem una diferència a la baixa molt significativa.

Model 2: RGC+

Es tracta d'un model que es basa en la RGC, incorporant els seus aspectes positius en comparació al RMI, i afegint les millores consensuades al Grup de Treball de Garantia de Rendes:

Figura 9. Característiques del model presentades durant la 2ª sessió del Grup de Treball

Aspectes en què la RGC millora la RMI:

- No depèn de la disponibilitat pressupostària
- Elimina la discrecionalitat i restriccions de cobertura (requisit de "dificultat social afegida")
- Suposa un increment en la prestació (RMI era de 424€)
- Limita la condicionalitat envers la inserció laboral (només complement de 150€ voluntari)

Aspectes crítics de la RGC que millora la RGC+:

- Adequació de la prestació per fer front a la pobresa
- Millora en la cobertura:
 - A partir dels 18 anys i no dels 23 anys
 - Per a persones ocupades
 - Menys restricció per a les persones immigrades
- Donar estímuls a l'ocupació
- Millorar el rol dels agents i la despesa locals

Atenent aquestes noves característiques s'han realitzat 3 estimacions concretes de les llars potencials i del cost econòmic que suposarien incorporar-les en comparació a la RGC desplegada al 100%³:

³ A l'annex 1 es pot consultar la nota metodològica de com s'ha realitzat cada estimació

A la taula 3 podem veure l'augment de llars beneficiàries i de pressupost en el cas que la RGC ampliés la seva cobertura a més població, concretament, a l'edat de 18 a 23 anys i a les llars amb un o més membres ocupats. Si s'apliquessin tots dos canvis el pressupost augmentaria en 11M€ i les llars perceptores en poc més de 1.800.

Taula 3. Llars potencialment perceptores de RGC+ amb el supòsit d'incrementar la cobertura de la prestació a majors de 18 anys i a ocupats/des

	RGC 2021	RGC+ 2021	Dif.	Dif%	18 anys	Ocupats/des
Pressupost estimat (M€)	130	141	11	8%	3	8
Llars perceptores	29.429	31.259	1.830	6%	675	1.155
% Llars perceptores/total	8,2%	8,8%				

Font: elaboració pròpia a partir de l'ECV.

A taula 4 es concreta l'augment en el cas que s'establissin estímuls a l'ocupació per a persones perceptores de la RGC. Les llars estimades que rebrien estímuls d'entre el total de llars perceptores serien 11.961 (el 41% del total), i suposaria un cost d'11M€.

Taula 4. Estimació de llars perceptores d'estímuls a l'ocupació i el seu cost

	RGC 2021	RGC+ 2021 (estímuls ocupació)	% RGC 2021
Pressupost estimat (M€)	130	11	8%
Llars perceptores	29.429	11.961	41%

Font: elaboració pròpia a partir de l'ECV.

A la taula 5 es comptabilitza l'increment en el cas d'incloure un complement per a cobrir les despeses d'habitatge, és a dir, per fer front a la despesa d'un lloguer o hipoteca. Les llars estimades que rebrien aquest ajut d'entre el total de llars beneficiàries, serien de 18.080 (61%) amb un cost addicional de 54M€.

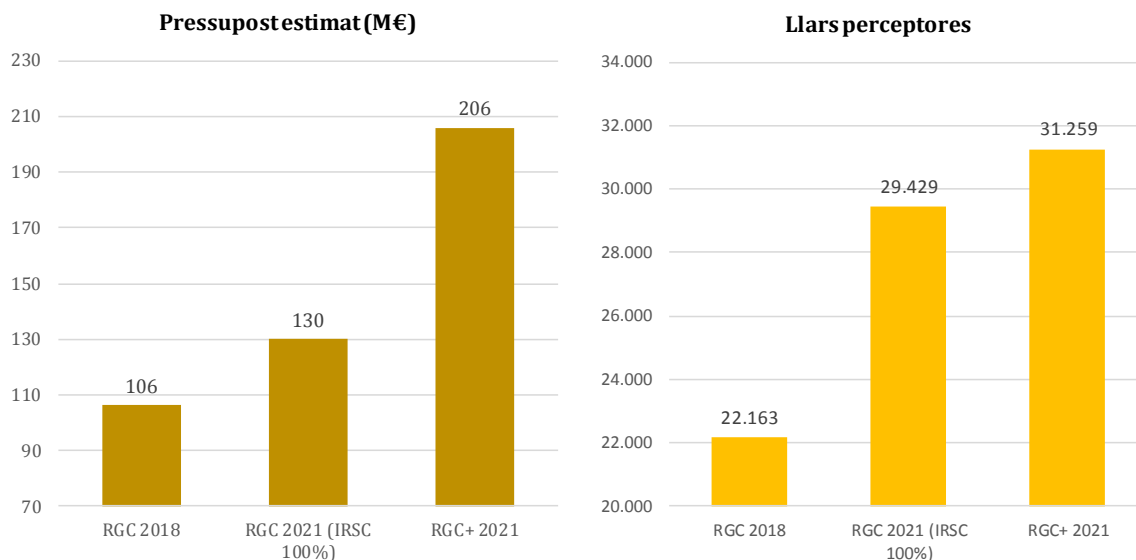
Taula 5. Estimació de llars perceptores de complements a l'habitatge i el seu cost

	RGC 2021	RGC+ 2021 (habitatge)	% RGC 2021
Pressupost estimat (M€)	130	54	42%
Llars perceptores	29.429	18.080	61%

Font: elaboració pròpia a partir de l'ECV.

Així doncs, el desplegament de la RGC+ amb totes les seves millores suposaria un increment de gairebé el 60% del pressupost estimat i del 6% de les llars perceptores en comparació a la estimació de la RGC desplegada al 100% l'any 2021 (veure figura 9 i taula 6).

Figura 9. Estimació de llars perceptores de RGC i RGC+ i el seu cost

Font: elaboració pròpia a partir de l'ECV.

Taula 6. Estimació de llars perceptores de RGC i RGC+ i el seu cost

	RGC 2018	RGC 2021 (IRSC 100%)	RGC+ 2021	Dif. RGC+/ RGC 2021	% Dif. RGC+/ RGC 2021
Pressupost estimat (M€)	106	130	206	76	58%
Llars perceptores	22.163	29.429	31.259	1.830	6%
% Llars perceptores/total	6,7%	8,2%	8,8%		

Font: elaboració pròpia a partir de l'ECV.

Composició de les llars beneficiàries dels models RGC i RGC+, distribució per municipis i altres estimacions:

En relació a la composició de les llars susceptibles de ser perceptores de la RGC i la RGC+ (veure taula 7) el gruix de perceptors, en ambdós models, es concentren en llars unipersonals de dones entre 30 i 64 anys, llars amb dos adults i un infant a càrrec, i llars amb dos adults majors de 65 anys sense infants.

En relació a la incidència interna de cada grup destaquen: les llars unipersonals, en especial, les formades per dones menors de 65 anys o homes menors de 30 anys (en aquest últim cas els beneficiaris de la RGC augmentaria un 20,5% aplicant el model RGC+21), les llars monoparentals (que es mouen en la forquilla del 15,5% del model RGC21 al 23,5% amb les millores del model RGC+21) i, finalment, les famílies nombroses (amb una incidència del 19,8% als dos models projectats pel 2021).

Taula 7. Comparació de la composició i incidència de les llars perceptores de RGC i RGC+

	RGC18 (Llei)		RGC21 (Llei)		RGC+21	
	Composició	Incidència	Composició	Incidència	Composició	Incidència
Unipersonal: home <30	3,0	25,3	1,7	17,9	3,5	38,4
Unipersonal: home 30-64	9,3	9,1	8,4	10,2	7,9	10,2
Unipersonal: home >65	1,2	2,3	1,4	3,4	1,3	3,4
Unipersonal: dona <30	1,9	32,5	1,5	32,5	1,5	32,5
Unipersonal: dona 30-64	12,7	16,2	11,7	18,6	11,1	18,6
Unipersonal dona >65	9,0	8,1	7,5	8,4	7,2	8,5
2 Adults (1>65) sense nens	6,2	3,0	13,1	7,7	12,3	7,7
2 adults (2>65) sense nens	12,1	6,1	11,8	7,4	11,1	7,4
Altres sense nens	1,2	0,8	1,5	1,3	1,5	1,3
Monoparental	12,9	21,2	7,6	15,5	10,8	23,5
Dos adults +1 nen	12,2	6,9	14,8	10,5	13,9	10,5
Dos adults +2 nens	8,6	5,3	9,1	7,0	8,6	7,0
Dos adults +3 o més nens	5,9	16,6	5,7	19,8	5,3	19,8
Altres amb nens	4,0	5,4	4,1	6,8	4,1	7,2
Total	100	7,0	100,0	8,7	100,0	9,2

Font: elaboració pròpia a partir de l'ECV.

En relació a les llars potencialment beneficiàries segons la composició de llar, s'ha procedit a una segona estimació, en aquest cas, a partir de la informació disponible del programa d'ajuts al menjador escolar del curs 2017-2018. El resultat és que de les 9.944 llars analitzades que han rebut ajut de menjador, un total de 6.603 d'aquestes serien potencialment perceptores de la RGC⁴ (veure taula 8).

Taula 8. Estimació de unitats familiars perceptores de la RGC a la comarca a partir de les dades d'ajuts de beques-menjador

Tipus d'unitat familiar	Potencial perceptors RGC		Total llars Ajuts-menjador	
	Total	%	Total	%
Monoparental - 1 infant	973	14,7%	1.193	12,0%
Monoparental - 2 infants	846	12,8%	1.116	11,2%
Monoparental - 3 infants i més	342	5,2%	456	4,6%
2 adults - 1 infant	1.007	15,3%	1.469	14,8%
2 adults - 2 infants	1.701	25,8%	2.868	28,8%
2 adults - 3 infants i més	1.401	21,2%	2.204	22,2%
Altres tipus	333	5,0%	638	6,4%
Total	6.603	100%	9.944	100%

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del programa d'ajuts a beques menjador.

⁴ Per a l'estimació del nombre de famílies potencialment perceptores de RGC s'han utilitzat exclusivament els criteris sobre llimars de renda establerts a la Llei 14/2017. Per tant, el càlcul no té en compte altres requisits per a percebre la RGC. Quant a les dades de renda familiar dels perceptors de beques menjador, es fa servir la informació disponible a la base de dades del programa que conté informació sobre la renda anual de les unitats familiars.

Finalment, s'ha realitzat també una estimació de les llars potencialment perceptores de la RGC i de la RGC+ pels municipis de la comarca (veure taula 9 pàgina següent). Sobresurt la gran diferència, per a tots els municipis de la comarca, entre les dades actuals d'atorgament i les previsions del model RGC 2018 (lleí). De fet, el total de beneficiaris actuals només suposen el 18,25% de les llars estimades per aquest model.

Amb les millores del model RGC+ (2021) respecte al model RGC (lleí 2021) augmenten els beneficiaris en tots els municipis, excepte a Gallifa on es manté el mateix nombre. Les dades municipals pel model RGC+ (2021) més destacades són les de Badia del Vallès, Rellinars, Terrassa i Sabadell que mostren com més del 10% de les llars als municipis serien perceptores de la RGC+. Per contra, els municipis de Matadepera, Sant Quirze del Vallès, Ullastrell i Sant Cugat del Vallès mostren incidències per sota del 4%.

En conclusió, si només tinguéssim en compte el criteri d'ingressos sense els altres condicionants que fixa la RGC, les diferents estimacions realitzades per a la comarca conclouen una incidència significativament més elevada, que multiplicaria per més de 5 la xifra registrada aquest primer any d'aplicació. D'altra banda, si s'apliquessin les millores proposades pel model de RGC+, ampliació de la cobertura de joves i persones ocupades, aplicació d'estímuls per l'ocupació i complementació de les despeses d'habitatge, es passaria d'una despesa estimada de la RGC pel 2021 de 130M€ a 206M€, un augment del 58%.

Mapa de recursos per a combatre la pobresa i la desigualtat al Vallès Occidental:

El Consell Comarcal del Vallès Occidental ha realitzat un treball de recerca que recull el cost anual de prestacions, serveis i ajuts econòmics destinats solament a cobrir les necessitats més bàsiques de la població. Segons els resultats provisionals la despesa anual (inclosa l'antiga RMI i prestacions per desocupació assistencials) es situa, aproximadament, en 174 milions d'euros, dels quals un 81,3% representen prestacions de l'àmbit sociolaboral, un 9,8% són per cobrir les necessitats d'habitatge i energia i un 8,9% són per cobrir les necessitats d'alimentació i higiene.

Si excloem del mapa de recursos les prestacions de l'àmbit sociolaboral, el resultat és que com a mínim, estaríem dedicant, entitats públiques i privades, com a mínim, 32,5 milions d'euros a l'any a cobrir les necessitats més bàsiques d'habitatge i alimentació.

Taula 9. Estimació de les llars perceptores de RGC i RGC+ i el cost per municipis

	Situació actual	RGC 2018 (Llei)			RCG 2021 (Llei)			RGC+ 2021		
	Llars	Llars	%Llars	Cost (M€)	Llars	%Llars	Cost (M€)	Llars	%Llars	Cost (M€)
Badia del Vallès	120	543	10,6	2,6	722	13,6	3,2	766	14,6	5,1
Barberà del Vallès	76	728	5,8	3,5	966	7,5	4,3	1.026	8,0	6,8
Castellar del Vallès	55	478	5,3	2,3	635	6,8	2,8	674	7,3	4,4
Castellbisbal	6	193	4,1	0,9	256	5,3	1,1	272	5,7	1,8
Cerdanyola del Vallès	176	1.128	5,1	5,4	1.498	6,6	6,6	1.591	7,1	10,5
Gallifa	0	4	5,5	0,0	5	7,0	0,0	5	7,5	0,0
Matadepera	4	38	1,1	0,2	51	1,4	0,2	54	1,5	0,4
Montcada i Reixac	175	964	7,2	4,6	1.279	9,3	5,7	1.359	9,9	9,0
Palau-solità i Plegamans	19	298	5,4	1,4	396	6,9	1,7	421	7,4	2,8
Polinyà	23	159	5,0	0,8	211	6,4	0,9	224	6,8	1,5
Rellinars	4	25	8,8	0,1	33	11,3	0,1	35	12,1	0,2
Ripollet	196	1.003	6,9	4,8	1.332	8,9	5,9	1.415	9,6	9,3
Rubí	315	2.068	7,2	9,9	2.746	9,2	12,1	2.917	9,9	19,2
Sabadell	1.165	6.009	7,5	28,8	7.979	9,6	35,2	8.475	10,3	55,9
Sant Cugat del Vallès	77	844	2,5	4,0	1.121	3,2	5,0	1.191	3,4	7,8
Sant Llorenç Savall	4	65	7,2	0,3	86	9,2	0,4	91	9,9	0,6
Sant Quirze del Vallès	18	170	2,3	0,8	226	2,9	1,0	240	3,1	1,6
Santa Perpètua de Mogod	89	641	6,6	3,1	851	8,4	3,8	904	9,1	6,0
Sentmenat	18	169	5,0	0,8	225	6,5	1,0	239	6,9	1,6
Terrassa	1.473	6.195	7,5	29,7	8.226	9,6	36,3	8.737	10,3	57,6
Ullastrell	1	21	2,7	0,1	28	3,5	0,1	30	3,7	0,2
Vacarisses	18	132	5,5	0,6	175	7,0	0,8	186	7,5	1,2
Viladecavalls	13	143	5,1	0,7	190	6,5	0,8	202	7,0	1,3
Vallès Occidental	4.045	22.163	6,4	106	29.429	8,2	130,0	31.259	8,8	206,0

Font: elaboració pròpia a partir de l'ECV.

Model 3: RBU

El darrer model estimat és el de la renda bàsica universal (RBU) que es proposa a *Arcarons et al, 2014*. Es tracta d'una prestació individual i universal no condicionada a la insuficiència de renda. Les seves principal característiques són:

- Suprimir la pobresa establint una RBU per llar establerta per un llindar estatal: $\approx 100\%$ IRSC per als adults; $\approx 20\%$ IRSC per als menors de 18 anys.
- No implica cap retallada en d'altres serveis públics (educació, sanitat, etc.).
- El seu finançament és possible a través de:
 - L'estalvi: a través de la substitució de les prestacions de menor quantia (32% RBU); mitjançant la reducció del 50% de la despesa administrativa (1% RBU).
 - Implementant la combinació d'una reforma fiscal progressiva de l'Impost sobre la renda de les persones físiques (IRPF), amb un increment de la pressió fiscal del 3,5% del PIB (67% RBU).
- Suposaria una important reducció de la desigualtat:
 - Segons aquest model hi hauria una transferència de renda del 20% més ric al 70% més pobre (guany major a menor nivell de renda).
 - El coeficient de Gini: essent 0,41 abans de l'aplicació de l'IRPF i reduint-se a 0,37 després de l'aplicació de l' IRPF; baixaria fins al 0,25 amb l' IRPF reformat.
- Contempla la possibilitat d'introduir altres fons fiscals per fer front a l'increment de la pressió fiscal.

Per aquest model s'ha realitzat una aproximació del cost que tindria aplicar la RBU a la comarca, especificant com es distribuiria el seu finançament, en el hipotètic cas que el Vallès Occidental tingués competències sobre la gestió de l'IRPF i les prestacions que ara són estatals.

Taula 10. Estimació del cost que tindria la RBU al Vallès Occidental

Cost (M€)	
Estalvi prestacions	1.846
Estalvi gestió	58
Reforma IRPF	3.865
Total	5.769

Font: elaboració pròpia.

3. Conclusions i recomanacions

La conseqüències de la crisi econòmica han tingut un gran impacte en la societat: empobriment conjunt, augment de les desigualtats i més població en situació de pobresa i vulnerabilitat. Tanmateix, la recuperació macroeconòmica actual, amb una important reducció de la taxa d'atur, està configurant un mercat laboral més precari: a diferència d'èpoques passades, tenir feina avui no és suficient per a sortir de la situació de pobresa o de vulnerabilitat.

En aquest nou context social, de disminució dels ingressos per rendiment del treball d'una part important de la població, és on el debat sobre la garantia de rendes a les famílies i/o les persones ha cobrat un major interès; rebent una important atenció mediàtica i exposant les diferents opcions vigents i possibles alternatives. Un debat que el Consell Comarcal del Vallès Occidental ha volgut també impulsar i fer partícips als diferents agents del territori.

En el debat comarcal realitzat els darrers mesos s'han tingut en compte les diferents solucions que s'estan proposant a nivell internacional i nacional, i s'ha concretat la formulació i anàlisi de tres possibles escenaris d'implementació per a la comarca. Uns escenaris que han servit de fil conductor de les sessions de treball realitzades pel Grup de Treball de Garantia de Rendes, promogut pel Consell Comarcal i configurat per diferents entitats, públiques i privades, i persones expertes en aquest camp.

En aquest grup de treball, s'ha posat de manifest la problemàtica que presenta una part significativa de la comarca per no tenir uns ingressos suficients i les mancances materials que presenten. També s'ha comentat els problemes en què es troben els serveis socials locals, les entitats del tercer sector i els seus tècnics relacionades amb el desplegament de la llei de la Renda Garantida de Ciutadania. Algunes de les seves propostes per millorar la Renda Garantida de Ciutadania han estat recollides en uns dels tres models analitzats; entre aquestes demandes, les dues més prioritàries són: la necessitat de poder complementar la renda garantida amb l'ocupació com estímul positiu i la necessitat d'assignar un complement per l'habitatge. Finalment, un tercer element debatut és el paper des de l'àmbit local que s'ha jugat als darrers anys i el que tindrà a partir d'ara en ajudar a lluitar contra la pobresa.

A continuació es presenten les conclusions més rellevants derivats de les diferents activitats realitzades i un seguit de recomanacions que deriven, essencialment, de les propostes del grup de treball.

Conclusions

- **Tendència a un augment dels beneficiaris de prestacions de garantia de rendes.** Les bases actuals de recuperació econòmica i els seus escenaris fan preveure un augment de les unitats familiars amb dificultats econòmiques. Alhora i d'entrada, ja es manifesta un desajust molt important entre la situació efectiva del desplegament de la RGC i els escenaris estimats d'impacte en la població derivats de la seva posada en marxa. Tot indica, a la necessitat d'un augment constant de la dotació pressupostària.
- **Transformació dels ajuts locals d'urgència social.** Aquests ajuts han estat importants per atendre moltes situacions durant els darrers anys de crisi, però han perdut el seu caràcter d'urgència o de situació excepcional i puntual per a transformar-se en l'eina a través de la que les administracions locals podien (i poden) fer front a la situació de pobresa. En un moment de recuperació econòmica, tant de les

persones com de les administracions públiques, i amb una renda garantida que hauria de suposar un ingrés mínim per a les famílies, sembla adient reflexionar si és millor treballar altres eines o instruments des del món local per lluitar contra la pobresa i retornar als ajuts d'urgència per a les situacions que realment són excepcionals.

- **Diferència entre els municipis alhora d'atorgar ajuts d'urgència social i d'altres tipus de recursos.** Existeixen diferents criteris entre els municipis alhora d'atorgar els ajuts d'urgència social. No tots apliquen el mateix barem i tipologia encara que sigui per cobrir la mateixa necessitat, pot ser diferent segons el municipi. La seva reformulació pot ser un bon moment per compartir un nou marc comú de baremació i, alhora, de clarificar un mapa de serveis i recursos contra la pobresa que pivoti al voltant de la RGC.
- **Escassa coordinació operativa entre les diferents administracions públiques.** Un dels elements destacats ha estat la poca coordinació operativa entre la Generalitat de Catalunya i els serveis socials locals en el desplegament de la llei de Renda Garantida de Ciutadania. El resultat principal ha estat un desplegament ineficient degut a que la Generalitat i el SOC s'han vist desbordats i un elevat nombre de peticions estan sense resoldre o denegades.
- **Un nou paper del món local en la renda garantida de ciutadania.** El món local disposa del coneixement i contacte de les persones que estan en situació de pobresa, però les formules de finançament de programes de garantia de rendes han de venir des de l'àmbit regional o estatal perquè les administracions locals no disposen dels mitjans econòmics. Un dels elements que s'ha destacat és com les entitats locals poden millorar el desplegament de la llei de renda garantida a partir de l'exigència d'ésser tingudes en compte i de poder participar en el seu seguiment. Aspecte fonamental per tal de poder vehicular propostes de millores efectives i millorar les mancances que presenta la llei.

Recomanacions

Fruit del debat que s'ha mantingut als darrers mesos a sobre la garantia de rendes a la comarca del Vallès Occidental han sorgit una sèrie de recomanacions, al voltat de dos eixos claus:

- en primer lloc, **garantir la posada en marxa de la RGC** tal i com estableix la normativa vigent i facilitant la màxima cooperació entre totes les administracions i agents implicats, incloent les entitats del tercer sector, per tal d'assegurar la màxima cobertura a la població potencialment perceptora.
- en segon lloc, facilitar un **debat coordinat** entre totes les administracions i agents implicats, incloent les entitats del tercer sector, sobre els **aspectes més crítics de la actual normativa RGC, per tal d'introduir les millores** que es considerin més adients, per tal d'assegurar la màxima cobertura a la població en risc de pobresa i exclusió social i facilitar la seva inserció social i laboral.

A continuació fem una llista amb les principals recomanacions derivats dels dos eixos clau:

1. **Millorar la coordinació amb la Generalitat i el SOC pel què fa a la informació i acompanyament de les persones en situació de risc.** Generalitat i Ajuntaments han de millorar la informació disponible sobre la renda garantida, sumar esforços en

l'acompanyament a la persona durant el procés de tramitació i atorgament de la renda i **assegurar que totes les persones que tenen dret a la renda siguin receptores d'aquesta**. També s'ha de treballar en **millorar el procediment** per a revisar les denegacions i tenir una major cura i claredat en l'exposició dels motius per els que es deneguen, facilitant algun servei on poder recórrer. Servei que pot ser compartit amb les entitats socials. Un aspecte clau és l'aprovació del **reglament** pel desplegament de la RGC, necessari per eliminar discrecionalitat per part de l'administració en el procés de tramitació i atorgament de la renda. Aquesta aprovació també ha estat demandada recentment pel Col·legi Oficial de Treballadors Socials de Catalunya.

2. **Millorar la coordinació entre el SOC i les entitats col·laboradores en la realització d'itineraris d'inserció.** En els casos de les persones que reben el complement per activar-se és necessari assegurar una inserció efectiva i de qualitat. En aquest sentit, en la línia d'algunes de les consideracions realitzades a l'Informe de l'ECAS, s'hauria de **treballar** de forma plegada, també amb els **Serveis Locals d'Ocupació, en determinar el grau d'ocupabilitat dels beneficiaris i sol·licitants** a partir de conèixer la realitat de la persona beneficiària, les seves capacitats i la seva autonomia, per tal d'evitar decisions errònies per no haver previst el seu possible incompliment. També s'haurien de tenir especial cura amb les persones en situació de vulnerabilitat que presenten unes circumstàncies complexes on seria molt més adequat la realització d'un pla d'inclusió social individualitzat.
3. **Replantejar-se els ajuts d'urgència social en el marc d'un catàleg de recursos contra la pobresa.** Amb la millora de la situació macroeconòmica i el nou ingrés que han de rebre les famílies gràcies a la renda garantida, els municipis tenen perspectives de nous recursos econòmics, bé perquè una part queden alliberats o bé perquè tenen més ingressos econòmics. És un bon moment per **avaluar si els ajuts locals d'urgència social són l'instrument adequat per a lluitar contra la pobresa des de les administracions locals**, que es mostra com un fenomen més complex i multivariant; si és necessari demanar o crear altres eines per lluitar contra la pobresa en el marc d'un catàleg en xarxa, o si caldria retronar-nos els ajuts a la seva finalitat original i destinar-los a ajuts excepcionals o puntuals.
4. **Repensar els ajuts a l'habitatge.** Les polítiques d'habitatge, juntament amb les ocupacionals, són un aspecte fonamental en la lluita contra la pobresa. El cost d'accés actual suposa una gran incidència sobre les rendes familiars, en aquest sentit, davant d'unes perspectives encara més negatives a curt termini caldria **monitoritzar l'evolució del preu de l'habitatge i conèixer i avaluar els ajuts disponibles** provinents de diferents administracions i entitats. I, d'altra banda, avançar cap un **replantejament de l'àmbit territorial d'actuació de les polítiques d'habitatge, apostant per l'escala metropolitana**, que permetin un desplegament intensiu del parc públic social.
5. **Millorar la coordinació entre administracions locals de la comarca i entitats en l'atenció de les persones.** Resulta necessari encaminar-se cap una **xarxa integral d'atenció a les persones on tant serveis socials públics, serveis locals d'ocupació i entitats del tercer sector comparteixin recursos**. Aquesta xarxa ha de permetre ser més eficients, donar una atenció més personalitzada i poder adaptar-se millor a les necessitats específiques de les persones. Xarxes similars on el sector públic i privat col·laboren s'estan desenvolupant en altres països per atendre a emprenedors, aquestes

poden ser un model per adaptar en l'àmbit social. També hi ha exemples en administracions públiques on es supera la compartimentació entre àrees per oferir un servei d'atenció a la persona. En aquest sentit, a l'informe d'aplicació de l'ECAS les demandes de les entitats socials s'encaminen en millorar la comunicació entre l'Administració i les entitats socials, i en reconèixer el valor legal i, per tant, decisor en el procediment d'avaluació l'informe fet per les entitats socials en relació a la situació i el procés del sol·licitant des del coneixement del procés i les circumstàncies de la persona.

6. **Mantenir els espais de debat i reflexió entre administracions públiques i altres agents del territori.** Espais de debat i reflexió com el Grup de Treball de la Garantia de Rendes o la Comissió mixta d'observació de la pobresa i les desigualtats resulten importants per poder treballar en accions coordinades i superar la visió local generant una visió comarcal. A més, en aquests espais es poden treballar altres aspectes com la comunicació i la sensibilització. Tal i com preveu la Llei de RGC, seria convenient **institucionalitzar els espais de debat i cooperació entre administracions i entitats socials**, per exemple, amb el desplegament de les taules territorials.
7. **Engagar campanyes de sensibilització i difusió del problema de la pobresa des de les administracions públiques i les entitats del tercer sector.** Considerant la seva magnitud, la seva multidimensionalitat i la gravetat de les seves conseqüències en el si del conjunt de la societat -no només per a les persones que la pateixen-. Posar èmfasi en el seu caràcter social per a remarcar la necessitat d'abordar-la des de la responsabilitat col·lectiva i des del reconeixement de drets.

Bibliografia

Arcarons, J., Boso, A., Noguera, J.A., Raventós, D. (2005) La Renda Bàsica de Ciutadania. Una proposta viable per Catalunya. Editorial Mediterrània, polítiques, 45

Arcarons, J., Domènech, A., Raventós, D. Torrens, Ll. (2014) Un modelo de financiación de la Renta Básica para el conjunto del Reino de España: sí se puede y es racional, www.sinpermiso.info

Benet Fusté (2017). Article Quin pressupost caldria per tenir una Renda Garantida de Ciutadania? publicat al blog de la Llei d'Engel, <http://lleienel.cat/>

Consell comarcal del Vallès Occidental i Associació Notus de recerca social aplicada (abril 2018) Guia bàsica sobre models de garantia de rendes

Consell comarcal del Vallès Occidental (2018), Mapa de recursos per a combatre la pobresa al Vallès Occidental

ECAS (2018) Aplicació de la renda garantida de ciutadania. Balanç dels primers mesos (setembre 2017 – maig 2018)

Annex 1. Metodologia de l'estimació i descripció del supòsits de desplegament de la RGC

La base de dades que hem fet servir per a les estimacions de cobertura de la RGC que es detallen tot seguit és la corresponent a la mostra per Catalunya de l'Enquesta de Condicions de vida de l'any 2016 (INE). Aquesta enquesta proporciona dades a nivell de les llars i de les persones que hi conviuen (ingressos anuals, edat, situació en relació a l'activitat, règim de tinença de l'habitatge, etc.).

En base a aquestes dades s'han estimat l'impacte de la RGC en termes de cobertura i despesa per diferents escenaris o supòsits de desplegament de la Llei 14/2017, així com d'algunes propostes de millora que es contemplen a l'estudi. Aquestes propostes es concreten, primera, en una prestació complementària pels ingressos del treball d'acord amb el disseny original de la RMI basca i, segona, en una prestació de 250€ mensuals per les llars perceptores residents en habitatges de lloguer o en propietat amb hipoteca.

Els primers escenaris que s'han contemplat en el plantejament de les estimacions són els corresponents amb els requisits que marca la llei pel que fa a la suficiència d'ingressos de la llar, l'edat i la situació d'ocupació dels potencials titulars en les diferents etapes de desplegament entre els anys 2017 i 2020, durant els que la Llei estableix una equiparació progressiva dels llindars de suficiència d'ingressos de les llars amb l'indicador de Renda de Suficiència de Catalunya (IRSC).

La variable que hem fet servir per aproximar els ingressos de les llars a partir de l'ECV és la renda disponible total de llar en l'any anterior a l'enquesta. Quan aquests ingressos són inferiors als llindars de suficiència que marca la llei en les diferents etapes de desplegament (en termes anuals) es considera que la llar compleix el requisit de renda per accedir a la prestació. Després es comprova la resta de requisits per als titulars de la prestació a partir de l'edat i la situació d'ocupació dels dos principals responsables de la llar. El pressupost total estimat per a cada escenari de desplegament és la suma de les prestacions de totes les llars perceptores durant l'any de referència. L'import de la RGC per a les llars que compleixen tots els requisits que marca la llei és l'equivalent a la diferència entre el llindar (anual) de suficiència i els ingressos disponibles de la llar.

A partir d'aquest escenari base es poden aplicar diferents supòsits de millora i veure les diferència en termes de cobertura i despesa. Els supòsits que hem aplicat per a cada escenari de desplegament de la RGC fonamentalment es basen en l'exclusió del criteri d'edat mínima i el requisit de no-ocupació dels potencials titulars de la RGC. A partir d'aquí hem estimat l'impacte que representaria la implementació d'una prestació complementària per ingressos procedents del treball per a les llars perceptores de la RGC seguint l'exemple de la RMI basca. Aquesta prestació no és més que un "descompte" sobre els ingressos del treball que s'aplica en el recompte total dels ingressos de les llars perceptores, d'acord amb una fórmula que es recollia en el disseny original de la RMI basca.

L'estimació d'aquesta prestació complementària, per tant, requereix del càlcul previ dels ingressos del treball mensuals estimats de les persones de referència de la llar sobre els que s'aplica el descompte. Aquests ingressos s'han calculat com el quocient entre el total d'ingressos procedents del treball i la mitjana dels mesos que ambdues persones de referència de la llar han estat ocupades durant l'any de referència. Per tant, l'import d'aquesta prestació complementària equival al descompte que s'aplica als ingressos mensuals del treball estimats per a les llars perceptores de la RGC durant els mesos que alguna (o ambdues) persones de referència de la llar han estat ocupades, i el total del pressupost resulta de la suma d'aquests imports.

L'estimació d'una prestació per fer front a les despeses d'habitatge és molt més senzilla i resulta de l'assignació d'uns 3.000€ anuals addicionals (l'equivalent a 250€ mensuals) a totes les llars perceptores de la RGC en règim de lloguer o hipoteca.